

Қ.Н. Келімбетов

Экономист-қаржыгер

ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕГІ АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕН ЕНГЕН ҚАРЖЫ-БАНК ТЕРМИНДЕРІ

Аннотация. Мақалада қаржы-банк саласының ағылшын тіліндегі терминдерін қазақ тіліне енгізу мәселесі талқыланады. Ағылшын сөздерінің этимологиясын анықтау арқылы қазақ тілінің терминологиялық қорына кіретін қаржылық және банктік терминдерді енгізу тәсілдеріне талдау жасалады. Терминдердің қазақ тіліне ену барысында орыс тілінің делдал тіл ретіндегі қызметі алынған терминдердің фонетикалық құрылымын талдау негізінде зерттеледі.

Тірек сөздер: кірме терминдер, терминалмасу, қаржы мен банк терминдері, қаржы терминологиясы, ағылшын қаржы терминдері.

К.Н. Келимбетов

Экономист-финансист

ЗАИМСТВОВАНИЯ АНГЛИЙСКИХ ТЕРМИНОВ ФИНАНСОВОЙ И БАНКОВСКОЙ СФЕРЫ В КАЗАХСКОМ ЯЗЫКЕ

Аннотация. В статье рассматриваются заимствования английских терминов финансовой и банковской сферы на казахском языке. Анализ путей внедрения финансовых и банковских терминов вошедших в терминологический фонд казахского языка представлен посредством выявления этимологии английских слов.

Влияние русского языка как языка-посредника в процессе заимствования терминов казахским языком исследуется на основе анализа фонетической структуры заимствованных терминов.

Ключевые слова: заимствованные термины, терминозаимствование, финансовые и банковские термины, финансовая терминология, английские финансовые термины.

K.N.Kelimbetov

Economist-financier

BORROWING OF THE ENGLISH TERMS OF FINANCIAL AND BANK SPHERES INTO KAZAKH LANGUAGE

Annotation. The article discusses the issue of borrowing English terms of the financial and banking sector in the Kazakh language. An analysis of the ways of introducing financial and banking terms included in the terminological fund of the Kazakh language is presented by identifying the etymology of English words. The influence of the Russian language as an intermediary language in the process of borrowing terms in the Kazakh language is investigated on the basis of an analysis of the phonetic structure of borrowed terms.

Keywords: borrowed terms, term borrowing, financial and banking terms, financial terminology, English financial terms.

Тәуелсіздік алған кезеңнен бері еліміздің нарықтық экономикаға көшуі, шет мемлекеттермен халықаралық байланыс орнатуы, жаңа қаржы-кредит жүйесінің пайда болуы қаржы саласы терминологиясына өз әсерін тигізіп, тілімізге көптеген жаңа терминдердің енуіне жол ашты. Қазақ тілінің қазіргі қаржы, банк саласының терминологиясы қарқынды даму кезеңін өткеріп отыр.

Қазақ тіліндегі қаржы терминологиясының бүгінгі таңдағы жаңаруына ағылшын тілінің ерекше ықпал етіп отырғандығы байқалады. Жалпы ағылшын тілі қазіргі күні әлемдегі саяси-экономикалық жағдайдың даму үрдісіне қарай қоғам өмірінің барлық саласында дерлік кеңінен қолданылып отырған тіл екені барлығымызға мәлім. Мәселен, ағылшын тілінің орыс тілінің лексикалық қорына, оның ішінде экономика терминдеріне ықпалы туралы К. Palmgren былай дейді: «Самое сильное влияние на русскую экономическую лексику оказывает английский язык» [11, 10]. Бұл процесс қазақ тілінде де орын алуда. Ағылшын тілінен енген сөздер санының күннен күнге артуы, олардың қазақ тілінде берік орнығуы қоғам мен ғылымдағы қарқынды өзгерістермен түсіндіріледі. Дей тұрғанмен, ағылшынның қаржы терминдерін қазақ тіліне қабылдау мәселесінің шешілмеген, жан-жақты, егжей-тегжейлі зерттеуді қажет ететін қырлары жетерлік.

Осы тұрғыда А. Туребаева «Гуманитарлық ғылымдар саласындағы англицизмдердің лингвомәдени аспектілері» тақырыбындағы зерттеу жұмысында қазіргі таңда лингвистердің қазақ және ағылшын тілдік қатынастарына аса назар аударып отырғандығын, дегенмен қазақ тілінің лексикасындағы ағылшын кірме терминдерінің зерттелуі тиісті деңгейдегі ғылыми сипатын ала қоймағандығын айтады [15, 3].

Біз төменде қарастырылып отырған қазақ тіліне ағылшын тілінен енген қаржы, банк саласындағы кірме терминдерге, олардың тілімізге ену ерекшеліктеріне тоқталамыз. Ағылшын тілі арқылы енген қаржы, банк саласындағы терминдердің мағыналарын жан-жақты ашу барысында Қазақша-орысша, орысша-қазақша терминологиялық сөздік (Экономика және қаржы), С. Тоқсанбайдың «Орысша-қазақша-ағылшынша» экономикалық сөздігі, Қазақ тілінің біртомдық үлкен түсіндірме сөздігі, Қазақ тілі терминдерінің салалық ғылыми түсіндірме сөздігі, М. Фасмердің «Этимологический словарь русского языка», Н. Арапованың «Малый толково-этимологический словарь иностранных слов», П. Черныхтің «Историко-этимологический словарь современного русского языка», Н. Шанский мен Т. Боброваның «Этимологический словарь русского языка», т.б. еңбектер дереккөздер ретінде негізге алынды.

«Сөздік құрамында басқа тілден сөз енген тіл жоқ деуге болады. Дүние жүзіндегі әртүрлі тілдерде сөйлейтін халықтар өзара бір-біріне сөз ауыстырады» [4, 152]. Басты мәселе өзге тілдерден сөздерді қабылдаған кезде қабылдаушы тілдің нормасына сәйкес, табиғатына қайшы келмейтіндей етіп қабылдау немесе тілдің өзінде бар сөздерден дұрыс баламасын табу. Қазақ тілінің сөздік қорындағы ағылшын терминдерін, олардың біздің тілге ену жолдарын талдау – ең алдымен ағылшын сөздерінің этимологиясына тоқталуды қажет етеді. Өйткені кейбір еңбектерде ағылшынның сөздері деп беріліп жүрген терминдердің этимологиясына тереңірек үңілсек, олардың бірқатары басқа тілдердің атаулары болып шығады. Оған төменде бірқатар мысал келтіреміз.

Экономика тілін зерттеушілердің көпшілігі өзге тілдердің қаржы терминологиясын қалыптастыруда ағылшын тілінің ықпалы зор екенін айтады. Мәселен, ағылшын тілінің, латыш тілінің экономика терминдерін, француздың бизнес лексикасын, неміс экономика тілін [5, 109], орыс лексикалық қорын толықтырудағы орны жайлы зерттеулер баршылық. Бұл жерде тек ағылшын тілінің ғана басқа тілдерге тигізген ықпалы жайлы айту жеткіліксіз сияқты. Өйткені біз ағылшын тілінен енген кірме сөздер деп жүргендеріміздің кейбірі, тіпті көпшілігі ағылшын тіліне өзге тілдерден келген болуы мүмкін. Бұл жайында Г. Атрушина ағылшын тілінің сөздік қорын қалыптастыруда өзге тілдердің үлесі зор дегенді айтады [3, 44].

Ағылшын тілінің экономика саласындағы терминологиясының ерекшелігі бұл тілде

ең алғаш экономика ғылымының қалыптасу кезеңінде грек, латын, француз, т.б. тілдерден көптеген кірме сөздерді қабылдауында. Кейбір зерттеулерге сүйенсек, жалпы ағылшынның сөздік қорының 75-80 пайызы өзге (француз, латын, т.б.) тілдерден енген кірме сөздер [16, 10], [13, 18] және бұл тілдің лексикасын латын, француз, грек, неміс, итальян, испан, жапон секілді әлемнің өзге 84 тілінен қабылдаған түрлі саладағы сөздер құрайды екен [6, 42]. Дегенмен, бұл жерде біз ағылшындардың кірме сөздерді өз тіліне қабылдау барысында жан-жақты игеріп, ұлттық тілінің фонеморфологиялық заңдылығына сәйкестендіріп, бейімдеп алып отырғанын айтуымыз керек. Осы тұрғыда В. Секирин ағылшын тіліндегі француз тілінің кірме сөздерін зерттеу барысында былай дейді: «Хотя влияние французских заимствований на английскую лексику несомненно велико, оно не вызвало преобразования всего английского языка, т.к. последний изменялся постепенно, сохраняя характерные особенности грамматики, лексики и звукового строя в течение длительного периода» [12, 43].

Кейбір ағылшын тіліндегі қаржы, банк терминдерінің шығу тарихы тіпті күрделі. Бұл жерде мысал ретінде осы саладағы негізгі термин «банк» сөзінің шығу тарихына талдау жасаған жөн секілді. «Bank» (банк) сөзі ағылшын тіліне итальян тілінен енген, ит. т. *banco* – орындық (скамья) деген мағынаны береді. «Бұл сөз қарыз алушы мен қарыз берушінің арасындағы шара ретінде, нақты бір мұқтаждықты шешу амалы туралы ұғымды білдіріп, кейіннен жалпыхалықтық сөзден терминге айналған» [10, 173].

Сондай-ақ «банк» термині неміс тілінен шыққан деп санайтын ғалымдар да кездеседі [2, 12]. Алайда «банк» терминінің итальян тілінен шыққандығын дәлелдейтін ғалымдардың тұжырымдары мейлінше толымды әрі нақты тілдік-тарихи деректерге негізделген. Мысалы, орыс ғалымы В.Д. Аракинді солардың қатарына қосуға болады. Ол «банк» сөзінің шығу тегін зерттеу барысында тарихқа жиі жүгінеді. Еуропадағы капиталистік қатынастарды алғашқы болып бастан кешірген Италияда XIV ғасырдың өзінде сауда-саттыққа қатысты терминдер пайда бола бастады. Сол кезеңде Италияда өсімқорлықпен (өсімқорлардың саудагерлерге белгілі бір пайызға ақшаны қарызға беруі) ақша табу ісі пайда болған болатын. Әдетте өсімқорлар алаңдарда кішігірім үстелдерде немесе орындықтарда («*banco*» – скамья) отырып, саудагерлерді қабылдайтын. Яғни олардың отырған орындары, кейіннен конторалары, ал одан кейінірек өсімқорлардың пайызбен қарызға ақша беру арқылы табатын қызметі негізінде пайда болған мекеме «*banca*» (банк) деп аталып кеткен. Ал XVI ғасырда, яғни Англия капитализмге ден қойып, қаржы ісімен, сауда-саттықпен байланысты итальян сөздері ағылшын лексикасын толықтыра бастаған уақытта ағылшын тіліне бұл сөз «*bank*» болып енді. «Bank» сөзімен қатар, ағылшын тіліне итальянның «*bankrot*» сөзі қатар енді. Егер жоғарыда аталған өсімқорлар шығынға ұшырап, қарыз алушыларға беретін сомандан айырылса, қарыз алушылар қарсылық ретінде олардың үстелдерін сындырған. Сындырылған үстел *banca rotta* (бұл жердегі *rotta* < *rompere* – сындыру деген мағынаны білдіреді) деп аталып, өсімқордың қарызға белгілі бір пайызбен ақша беру қабілетінен айырылғандығын, қаржылық күйреуін білдіреді. Бұл тіркес ағылшын тіліне «*banke rota*» түрінде еніп, кейіннен француз тілінің ықпалымен «*bankerout*» болып өзгеріп, одан кейінірек, ағылшын орфографиясының латындырылуына байланысты, *-rout* жұрнағы латын тілінің өткен шағын білдіретін *ruptus* үстеуіне ұқсатылып *-rupt* болып ауысты. Нәтижесінде, ағылшын тіліне бұл кірме сөз *bankrupt* [bæŋkrʌpt] түрінде енді [1, 252]. Ал «*bankrupt*» сөзінен ағылшын тілінде «*bankruptcy*» сөзі туындады.

«Bankrot» сөзі қазақ тіліне орыс тілі арқылы енген, ал орыс тіліне француз тілінен І Петр патшаның заманында қабылданып, «шығынға батқан борышкер» (разорившийся должник) деген мағынаны білдірген. Қазақ тіліне «bankrot» сөзі дәл орыс тіліндегі қалпында енген. Ал «*bankruptcy*» (банкротство) – *bankrot* + *тық* болып *-тық* жұрнағы арқылы жасалған. Қазақ тілінде бұл сөздің бірнеше нұсқасы қоданылып жүрген сөздіктер де жоқ емес: *банкроттық/тақырға отыру/жұтау*. Мысалы, *кредит ұйымдарының*

банкроттығы/кредит ұйымдарының тақырға отыруы/кредит ұйымдарының жұтауы болып бірнеше нұсқада аударылып жүр [14, 21].

Кей сөздіктерде ағылшын тілінен енген кірме терминдер деп көрсетіліп жүрген қаржы және банк саласының терминдері мұнымен ғана шектелмейді. Сол себепті, төменде тағы да бірқатар қазіргі уақытта қазақ тілінде қолданылып жүрген негізгі қаржы және банк саласының терминдері мен сөз тіркестерінің этимологиясы, олардың қазақ тіліне ену жолдары қарастырылады. Сөз тіркестері кесте түрінде беріледі.

Аванс (фр. *avance* – ілгері). Айлық еңбекақының бір бөлігі немесе сатып алатын тауар үшін алдын ала төленетін қаражат. Орыс тіліне XIX ғасырдың 60-шы жылдарында француз тілінен енген. Фр.т. *avancer* – *ілгері жылжыту* <лат. *abantiare*. Орыс тіліне француз тілінен қабылданғанда «*avance*» [аванс] сөзіндегі *н* дыбысы орыс тілінің табиғатына жат болғандықтан *н* дыбысымен ауыстырылған. Осы орыс тіліндегі нұсқасы қазақ тіліне еш өзгеріссіз қабылданған. Қазақ тілінің кейбір сөздіктерінде «*алғытөлем*» баламасы қатар қолданылып жүр. Мысалы, *advance payment* – *авансовый платеж* – *аванстық төлем/алғытөлемдік төлем* [14, 7].

Акция (нем. *Aktie* немесе голл. *aktie* – құнды қағаз). Кәсіпорынды дамытуға қаржы салғанын куәландыратын және оның иесіне кәсіпорынның пайдасының бір бөлігін алуына құқық беретін құнды қағаз. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы қабылданған. Орыс тіліне XVIII ғ. 1-жартысында голланд тілінен енген кірме сөз. Голланд тілінде XVII ғ. бастап қазіргі «құнды қағаз» мағынасында қолданған. Нем.т. <голл.т. *aktsie* <орыс т. *акция* <қаз. *акция*

Аудит (ағ. *audit* – қаржы құжаттарын тексеру). Кәсіпорын, мекеме т.б. ұйымдардың қаржылық шаруашылық қызметіне аудиторлар жүргізетін тәуелсіз сараптама, тексеру. Бұл сөз қазіргі орыс тіліне «қаржы және басқа да құжаттарды тексеру» мағынасында XX ғ. соңында ағылшын тілінен енген. Ал осы сөзден туған «аудитор» сөзі орыс тіліне XVIII ғ. бас кезінде поляк тілінен енген. Сөздің шығу төркіні латын тіліне негізделеді. *Auditus* (*тыңдаушы*) <*audire* (*тыңдау*) < *audience* (*аудитория*).

Банк (ит. *banco* – орындық, скамья). Ақша айналымын басқаратын, несие беретін, жеке тұлғалар мен мекемелердің арасындағы ақша айналымын жүзеге асыратын қаржы мекемесі. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы енген. Орыс тіліне XVIII ғ. француз тілі арқылы, ал француз тіліне итальян тілінен қабылданған. Қаз. *банк* <орыс т. *банк* < фр. *Banque* <итал. *banco* (*орындық, скамья*).

Банкинг (ағ. *banking* – қаржы-банк шоттарын басқару). Орыс тіліне ағылшын тілінен енген. Ағылшынның *n* және *g* дыбыстарының қосындысы *нг* дыбысын береді. Ал *ng[n]* дыбысы орыс тілінде болмағандықтан бұл тілге *нг* болып қабылданған. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы еш өзгеріске түспестен қабылданған.

Банкрот (итал. *banca rotta* – банкрот). 1. Кәсіпорындардың төлем қабілеті болмауы салдарынан мәжбүрлі түрде жойылуы. 2. Қаржы, қаражат дегеннен жұрдай болу, түк қалмау. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы қабылданған. Орыс тіліне XX ғ. 1-жартысында неміс тілі арқылы келген. Негізі – итальян сөзі. Нем. *Bankrott* < фр. *banqueroute* < итал. *banca rotta* – шығынға ұшыраған банк, бұл жерде дәл мағынасында *banca* – орындық, *rotto* – сынған деген мағынаны білдіреді.

Банкнот (нем. *Banknote* – банк билеті). Айналымда ақша орнына жүретін пайызсыз банк билеті, қағаз ақша. Орыс тіліне неміс тілі арқылы XX ғ. 1-жартысында қабылданған. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы еш өзгеріссіз қабылданған кірме сөз. Нем. *Banknote* – *банкнот* (*банк билеті*), мұндағы *bank*-банк, *note*-жазба, *xat* дегенді білдіреді.

Бартер (ағ. *barter* – тауар айырбасы). Зағты, тауарды немесе малды ақшасыз тең құнына баспа-бас алмастыру жүйесі, баспа-бас айырбас. Қазақ тіліне XX ғ. аяғында орыс тілі арқылы ешқандай лингвистикалық өзгеріске түспей кірген термин. I томдық «Қазақ сөздігі» мен Салааралық экономика және қаржы сөздігінде «*бартер*» деп берілсе, С.Токсанбайдың Орысша-қазақша-ағылшынша экономикалық сөздігінде «*бартер*» сөзімен қатар «*баспа-бас айырбас*» деп қазақша баламасы қоса беріледі [14,21].

Бизнес (ағ. business – іс, кәсіп). Пайда табуға арналған әрекеттің, экономикалық қызметтің түрі, жеке кәсіпкердің не фирманың іскерлік қызметі. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы қабылданған. Орыс тіліне «*business*» [bɨznɨs] сөзі ағылшын тілінен XX ғ. I-жартысында қабылданған.

Бизнесмен (ағ. businessman – бизнеспен айналысушы адам, кәсіпкер). Қазақ тіліне орыс тілі арқылы қабылданған. Орыс тіліне ағылшын тілінен XX ғ. I-жартысында енген. Ағылшын тілінде *business – kәsɪn, mæn – адам* деген мағынаны білдіреді. Ағылшын тілінің *businessman* [ˈbɨznɨsmæn] сөзіндегі *i* [ɪ] дыбысы *e* дыбысына, *æ* дыбысы орыс тілінің дыбыстық жүйесіне жат болғандықтан *e* дыбысымен алмастырылған. Ағылшын т. *businessman* /бизнесмән/ <орыс т. /бизнесмен/ <қаз.т. /бизнесмен/. Қазақ тіліне орыс тіліндегі қалпында еш өзгертілмей қабылданған.

Брокер (ағ. broker – маклер, бағалаушы, комиссионер). Қор және тауар биржаларында, валюта рыноктарында, валюта, құнды қағаздар, т.б. құндылықтарды сатушылар мен алушылар арасында мәміле жасасу кезінде арада жүретін ресми делдал (жеке адам немесе фирма). Орыс тіліне ағылшын тілінен XX ғ. I-жартысында енген. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы ешқандай өзгеріске ұшырамай қабылданған кірме сөз. Кей сөздіктерде «делдал» сөзі «*брокермен*» қатар қолданылып жүр [14, 24].

Брокераж (ағ. brokerage). 1. Биржада акциялар мен басқа да бағалы қағаздарды олардың иесінің немесе болашақ иесінің тапсыруы бойынша сатып алу немесе сату. 2. Клиенттерден брокер (делдал) алатын сыйақы. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы «брокер» сөзімен қатар енген. Кей сөздіктерде «*делдалақы*» баламасы қоса беріліп жүр [14, 24].

Бюджет (фр. budget – қазынашының сөмкесі). Мемлекеттің, кәсіпорынның, мекеменің белгілі бір кезеңдегі ақшалай кірісі мен шығысының жоспары. Орыс тіліне француз тілі арқылы XIX ғ. енген. *Аз. budget* < *фр. budget*.

Валюта (нем. Valuta). 1. Белгілі бір елдің ақша өлшемі. 2. Шет мемлекеттердің ақша белгілері. 3. Халықаралық шот бірлігі және төлем құралдары: еуро, доллар, т.б. Орыс тіліне неміс тілі арқылы XIX ғ. 2 - жартысында қабылданған. Нем.т. *Valuta* < *um.т. valuta* < *лат. valere – тұру (ақшалай бағасы туралы) – стоить*. Бізге орыс тілінен өзгеріссіз енген.

Ваучер (ағ. voucher – жазбаша кепілхат, қолхат). Тауарларға немесе көрсетілген қызметтерге ақы төленгендігін куәландыратын растама құжат. Қазақ және орыс тілдеріне 1990 ж. аяғында дәл ағылшын тіліндегі қалпында енген. *Аз.т. voucher – кепілгер, қолхат* < *vouch (етістік) – жауапкершілігіне алу, кепіл болу*.

Варрант (ағ. warrant – өкілеттік, сенімхат). Белгілі бір мерзім өткеннен кейін құнды қағаз иесіне қосымша жеңілдік алуға құқық беретін, құнды қағазбен бірге тапсырылатын қосымша куәлік. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы енген. Орыс тілінде *w* [w] дыбысы жоқ болғандықтан, *w* дыбысы орыс тіліне тән [в]-ға ауыстырылып, орыс тіліне *варрант* болып енген, ал қазақ тіліне орыс тілі арқылы *варрант* қалпында кірген.

Венчур (ағ. venture – тәуекелшіл кәсіпорын). Пайдалы, бірақ келешек нәтижесі белгісіз коммерциялық іс-әрекетке тәуекел жасау. Қазақ тіліне ағылшын тілінен орыс тілі арқылы енген. «*Венчурлік*» туынды сөзі қазақ тілінің сөз тудырушы *-лік* жұрнағы арқылы жасалған. Мысалы, *venture enterprise – венчурлік кәсіпорын* (орыс т. *венчурное предприятие*); *venture financing – венчурлік қаржыландыру* (орыс т. *венчурное финансирование*).

Вексель (нем. Wechsel – айырбас, ақша ұсақтау). Жазбаша түрде толтырылған ұзақ мерзімді борыш міндеттемесі. Орыс тіліне XVII ғ. соңында неміс тілі арқылы кірген. Қазақ тіліне орыс тілінен дәл сол күйінде қабылданған. Нем. *Wechsel – айырбас, ақша ұсақтау* < *лат. vices – өзгеріс, нем. weichen – айырбастау, өзгерту*.

Дebet (лат. debitum – қарыз). 1. Актив шоттарда шот бойынша түскен барлық түсімдер жазылатын кіріс бөлігі. 2. Пассив шоттарда шот бойынша барлық шығыстар топтастырылатын шығыс бөлігі. 3. Борыш, берешек. Орыс тіліне неміс тілінен қабылданған. Негізгі латын тілінің *debitum* – «қарыз» деген сөзінен шыққан (лат. *de – төмендеу, азаю (движение вниз, уменьшение)*; *habere – бар болу (иметь)*; яғни, орыс тіліндегі тікелей аудармасы –

«уменьшение или лишение имени»). Ағылшын тіліндегі латын тілінен енген туынды сөздер: *debtor* – қарызгер, *debt* – қарыз.

Девальвация (нем. Devaluation – құнсыздану). Ұлттық валюта курсының халықаралық қаржы нарығындағы төмендеуі. Орыс тіліне XX ғ. 2-жартысында неміс тілінен енген. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы қабылданған. Нем. *Devaluation, Devaluation* – девальвация < фр. *devaluation* < лат. *de* – төмен, *valere* – құны болу.

Демпинг (ағ. *dumping* < *dump* – лақтырып тастау). Тауарлардың сыртқа төмен бағамен шығарылуы. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы өзгеріссіз қабылданған. Орыс тіліне XX ғ. 1-жартысында ағылшын тілінен енген. *Dumping* [ˈdʌmpɪŋ] сөзіндегі *u*[ʌ] дыбысы орыс тілінде *e* дыбысына өзгертілген. Сондай-ақ, орыс тілінде ағылшын тіліндегі *ng*[ŋ] дыбысы жоқ болғандықтан >нг болып өзгеріске ұшыраған.

Депозит (лат. *depositum* – жарна, кепілақша, кепілзат, сақтауға берілген зат). «Депозит» сөзі орыс тіліне XVII ғасырдың ортасында кірген. Лат. *depositum* – сақтауға өткізген зат (вещь отданная на хранение, в депозит) < *deponere* – кейінге қалдыру (откладывать), мұндағы *de* – латын тілінің сөздің алдына қойылатын қосымшасы (приставка), орыс тілінде «от» (приставка), *ponere* – қою (класть).

Джоббер (ағ. *jobber* < *job* – жұмыс, іс). Тауар өткізуші агент, делдал. Ағылшынның *job*[dʒɒb] – жұмыс деген сөзінен шыққан. Орыс тілінде *j*[dʒ] дыбысы болмағандықтан сөздің басындағы *j*[dʒ] дыбысы д+ж дыбыстарының қосындысы арқылы берілген. «Джоббер» сөзі қазақ тіліне еш өзгеріссіз орыс тілі арқылы енген.

Дилер (ағ. *dealer* – саудагер, сатушы (торговец, агент по продаже). Тауарларды, бағалы қағаздарды, валютаны сатып алу-сату мәмілесі кезінде делдалдық міндеттерді жүзеге асыратын заңды немесе жеке тұлға, бағалы қағаздар нарығына кәсіпқой қатысушы. Қазақ және орыс тілдеріне XX ғ. 90 жылдары ағылшын тілінен енген. Ағ. *dealer* < *deal* – бөлу; беру; келісімге, мәмілеге кету.

Дивиденд (лат. *dividendus* – бөлінуге тиіс). Қосқан ұпайға қарай берілетін таза пайданың үлесі. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы қабылданған.

Дисконт (ағ. *discount* – шегерім). Биржалық және валюталық мәмілелерде тауар-валюта бағасынан шегерім; банк вексельді есептеу кезінде өндіріп алатын есептік пайыз. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы қабылданған. Орыс тілінде *discount* [ˈdiskaʊnt] сөзіндегі ағылшынның *ou*[au] дифтонгы *o* монофтонгы болып өзгеріске ұшыраған.

Инвойс (ағ. *invoice* – шот, фактура). Жеткізуші, сатушы шарт жасасқаннан кейін сатып алушының атына жазатын шот-фактура. Орыс тіліне ағылшын тілінен, қазақ тіліне орыс тілі арқылы еш өзгеріссіз қабылданған.

Инвестиция (нем. *Investition* – қаржы салымы). Қаржы салымы (белгілі өндіріске немесе іске қаржының құйылуы; экономиканың бір саласына құйылған ұзақ мерзімді қаржы. Орыс тілінің сөздік қорына неміс тілі арқылы XX ғ. 1-жартысында қабылданған. Нем. *Investition* – инвестиция, *investieren* – инвестировать < итал. *investire* – инвестициялау, *акция салу* < лат. *vestire* – киіндіру, безендіру, *vestis* – киім. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы енген.

Инфляция (лат. *inflatio* – қабыну, ісіну, көтерілу). Бағаның өсуінен, тауарлар тапшылығынан және тауарлар мен қызметтер сапасының төмендеуінен туындайтын ақшаның құнсыздануы, сондай-ақ оның сатып алу қабілетінің төмендеуі. Орыс тілінің сөздік қорына ағылшын тілінен XX ғ. 1-жартысында қабылданған. Ағ. *inflation-iciny* < фр. *inflation* < лат. *inflatio* – ісіну < *inflare* – ішке үрлеу; мұндағы *in* – ішке, *flare* – үрлеу.

Импорт (ағ. *import* – әкелу). Шетелден екінші бір елге тауар, капиталдың т.б. әкелінуі. Ағ. *import* – әкелу < лат. *importare* – әкелу, мұндағы *im* – ішке, *portare* – әкелу (носить, доставлять). Орыс тіліне ағылшын тілінен XIX ғ. 1-жартысында енген. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы қабылданған.

Клиринг (ағ. *clearing* < *to clear* – есеп айырысу (заплатить долг, произвести расчет). Тараптардың өзара талаптар мен міндеттемелерді есепке алуына негізделген қолма-қол ақшасыз есеп айырысу жүйесі. Орыс тіліне ағылшын тілінен XX ғ. басында қабылданған.

Орыс тілінде ағылшын тіліндегі *ng[ŋ]* дыбысы жоқ болғандықтан *>ng* болып өзгеріске ұшыраған. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы енген.

Кредит (нем. Kredit – қарыз, несие). Тауар не ақшалай қаражатты белгілі бір мерзімге пайыз төленетін несиеге беру. Нем. Kredit <лат. *creditum* – қарыз, несие, *credere* – сену, *senin қарызға ақша беру*. Орыс тіліне неміс тілі арқылы XVIII ғ. басында кірген, кейіннен жаңа қазіргі мағынасына ие болған. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы қабылданған.

Лизинг (ағ. leasing <to lease – жалға алу). Ұзақ пайдалануға тауар түрінде несие беру нысандарының бірі. Ағылшынның *n* және *g* дыбыстарының қосындысы – *ng[ŋ]* қазақ тіліндегі *ң* дыбысын береді. Ал *ng[ŋ]* дыбысы орыс тілінде болмағандықтан *ng* болып қабылданған. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы еш өзгеріссіз «*лизинг*» болып қабылданған. Сөздіктерде «*лизинг*» сөзінен туындаған «*лизингілік*» сөзі кездеседі. Бұл сөз С. Токсанбайдың сөздігінде «*лизингілік*» деп берілсе [14, 97], Қазақ сөздігінде «*лизингітік*» деп беріліп жүр [7, 884].

Листинг (ағ. listing – тізім). Эмитенттің бағалы қағаздарын қор биржасындағы немесе бағалы қағаздардың басқа да ұйымдастырылған нарықтарындағы саудаға жіберу ережелері. Бұл сөздегі ағылшынның *ng [ŋ]* дыбысы орыс тілінің дыбыстық жүйесінде болмағандықтан *ng* болып қабылданған. Ал қазақ тіліне орыс тілінен еш өзгеріссіз қабылданған.

Маркетинг (ағ. marketing <market – рынок, базар, өткізім, сауда). Кәсіпорынның (фирманың, бірлестіктің, т.б.) өндірістік-өткізу және сауда қызметін ұйымдастыруы мен басқаруының кешенді жүйесі. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы түпнұсқа тілден еш өзгеріссіз қабылданған.

Менеджер (ағ. manager – басқарушы, жетекші <to manage – басқару). Тауарлар өндірісі мен айналысын басқару жөніндегі маман. Орыс тіліне ағылшын тілінен XX ғ. 2 -жартысында қабылданып, қазақ тіліне орыс тілі арқылы енген. Ағылшын тіліндегі *manager* ['mænɪdʒə] сөзіндегі [æ] дыбысы орыс тіліне *e* дыбысы болып енген, *g [dʒ]* дыбысы орыс тілінде болмағандықтан, бұл дыбыс орыс тіліндегі *д+ж* дыбыстарының қосындысы арқылы берілген.

Менеджмент (ағ. management <to manage – басқару). Өндірісті басқарудың принциптері, әдістері, құралдары, формаларының жиынтығы. Орыс тіліне ағылшын тілінен XX ғ. 2-жартысынан бастап енген, қазақ тіліне орыс тілі арқылы енген. Ағылшын тілінің *management* ['mænɪdʒmənt] сөзіндегі [æ] дыбысы орыс тіліне қабылданғанда *e* дыбысы болып өзгертілген. Орыс тілінде *g [dʒ]* дыбысы болмағандықтан, бұл дыбысты орыс тіліндегі *д+ж* дыбыстарының қосындысы арқылы берген.

Оффшор (ағ. offshore – жағалаудан тысқары). Орталығы ел аумағынан тыс орналасқан кез келген қаржы ұйымын көрсету үшін қолданылатын термин. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы дәл ағылшын тіліндегі қалпын сақтап енген. Мысалы, *оффиорлық банк бөлімшесі* – *оффиорное банковское отделение*.

Своп (ағ. swap – айырбас). Ұлттық валютаны шетелдік валютаға белгілі бір мерзімнен кейін қайта айырбастауға міндеттеніп айырбастау операциясы. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы енген. Орыс тілінің дыбыстық жүйесінде *swap* [swɒp] сөзіндегі ағылшынның [w] дыбысы болмағандықтан, [w] дыбысы (у мен в арасындағы еріндік жартылай дауысты дыбыс) *v* дыбысымен алмастырылған. Ал қазақ тіліне орыс тіліндегі «*своп*» сөзі ешқандай қазақ тілінің табиғатына сәйкестендірілмей өзгеріссіз енген.

Субсидия (лат. subsidium – көмек). Демеуқаржы, көмекқаржы. Заң актілерімен белгіленген мақсаттар үшін коммерциялық ұйымдарға бюджеттен бөлінетін тегін және қайтарымсыз төлемдер, демеуқаржы. Субсидия орыс тілінің сөздік қорына Петр заманында неміс тілінен енген кірме сөз. Нем. *Subsidium* <лат. *subsidium* – көмек. Кей сөздіктерде *демеуқаржы*, *көмекқаржы* [14, 196], *жәрдемқаражат* [8, 501] деген қазақша баламалары кездеседі.

Өтімділік (фр. liquidité – сұйықтық). 1. Актив баптарының пассивке міндеттемелерді төлеу үшін ақшаға айналу мүмкіндігі. 2. Компанияның ағымдағы борыштарын төлеу

қабілеті. *Фр. liquide* < *аз. liquid* < *лат. liquidus* – сұйық, ақпа (жидкий, текучий). Бұл сөздің сын есімі – *liquid* («сұйық») орыс тіліне «ликвидный» (легко реализуемый, превращаемый в наличные деньги) болып қабылданған. Орыс тілінде ағылшынның [w] дыбысы болмағандықтан, [w] дыбысы (у мен в арасындағы еріндік жартылай дауысты дыбыс) в дыбысымен алмастырылған. Қазақ тіліндегі баламасы – өтімді. Мысалы, қаз.т. өтімді қаражат (орыс т. ликвидные средства), қаз.т. өтімді активтер (орыс т. ликвидные активы).

Факторинг (ағ. factoring – фактор, сауда делдалы, маклер, комиссияшы, агент). Ақшалай талапты беріп қаржыландыру. Орыс тіліне ағылшын тіліндегі *ng [ŋ]* дыбысы *ng* болып қабылданып, қазақ тіліне дәл орыс тіліндегідей еш өзгеріссіз енген.

Форвард (ағ. forward – алға, ілгері қарай). Мәміле жасалғаннан кейін әрі кеткенде 2-3 күн өткен соң жүргізілетін мерзімді есеп айырысу нысаны. «forward» сөзіндегі ағылшынның [w] дыбысы орыс тілінің дыбыстық жүйесіне жағ болмағандықтан, орыс тілінде в дыбысына ауыстырылған. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы дәл сол тілдегідей қабылданған.

Форфейтинг (ағ. forfeit – айыппұлдық, тәркіленген). Импортшы ризалық берген вексельдерді экспортшылардан сатып алу нысанында сыртқы экономикалық операцияларды несиелендіру. Қазақ тіліне ағылшын тілінен орыс тілі арқылы ешқандай тілдік өзгеріске түспестен енген. Ал орыс тіліне ағылшын тілінен қабылданғанда «forfeiting» сөзіндегі *ng [ŋ]* дыбысы *ng* болып өзгертілген.

Фьючерс (ағ. futures – болашақ) 1. биржада жасалынатын сатып алу-сату жөніндегі мерзімдік мәміле; 2. Тауарды бірсыпыра мөлшерде қолданыстағы бағамен келешектегі белгіленген күнге дейін жеткізу жөніндегі мерзімдік шарт. Ағылшын тілінен орыс тіліне, орыс тілі арқылы қазақ тіліне енген.

Хайринг (ағ. hire – жалға беру). Негізгі құрал-жабдықты жалдаудың орта мерзімдік шарты, экспорттық тауарға меншік құқығын жалгерге табыстамай несиелендіру нысандарының бірі. Орыс тіліне ағылшын тілінен енген кірме термин. Орыс тіліне қабылданғанда «hiring» сөзіндегі *ng [ŋ]* дыбысы *ng* болып өзгертілген. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы енген.

Холдинг (ағ. holding – иелік етуші (орыс т. владеющий). Тәуелді және еншілес компаниялар акцияларының бақылау пакеттерін иеленуші басты компания, заңды тұлға. Орыс тіліне ХХ ғасырдың 2-жартысында қабылданған және ағылшынның «holding» сөзіндегі *ng [ŋ]* дыбысы орыс тілінде *ng* болып өзгертілген. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы дәл орыс тіліндегідей еш өзгеріссіз енген.

Хеджер (ағ. hedge – қоршау). Фьючерстік биржада хеджерлеу операциясын жүзеге асыратын кез келген кәсіпорын (банк, кәсіпкер, фермер). Ағылшын тілі арқылы орыс тіліне, ал орыс тілі арқылы қазақ тіліне енген.

Хеджерлеу (ағ. hedging – қоршау, кедергі жасау, бөгет болу). Сатушы мен сатып алушыны болашақта баға мен валюталар бағамының ықтимал өзгеруі қатерінен сақтандыру мақсатымен жасасылған хедж-мәміле жасасу. Орыс тілінде – хеджеринг (-инг жұрнағы арқылы жасалған). Қазақ тілінде «хеджер» сөзіне -леу жұрнағын жалғау арқылы жасалған.

Чек (ағ. cheque, check – тексеру, бақылау). 1. Қатаң түрде белгіленген нысандағы бағалы қағаз; 2. Чек берушінің чекті ұсынушыға чекте көрсетілген соманы төлеу туралы банкке бұйрығы бар белгіленген нысандағы ақша құжаты; Қазақ тіліне орыс тілі арқылы енген. Орыс тіліне дәл ағылшын тіліндегі дыбысталуы бойынша қабылданған.

Экспорт (ағ. export < лат. exportare – шығару, әкету). Шетелге шығарылған өндіріс өнімдері мен тауарлар, технологиялар, капитал. Елден шығарылған тауарлардың жалпы саны мен жалпы сомасы. Орыс тіліне ағылшын тілінен ХІХ ғ. 1-жартысында енген. Қазақ тіліне орыс тілі арқылы еш өзгеріссіз қабылданған.

Қаржы, банк саласының қазақ тілінде баламалары бар кірме сөз тіркестері (1-кесте)

№	Ағылшын тілі	Орыс тілі	Қазақ тілі
1	Affiliated bank	Дочерний банк	Еншілес банк

2	Account blocking	Блокирование счетов	Шоттарды оқшаулау
3	Currency circulation/ money circulation	Денежное обращение	Ақша айналысы
4	Balance of incomes and expenditures	Баланс доходов и расходов	Табыстар мен шығындар балансы
5	Bank liquidity	Банковская ликвидность	Банк өтімділігі
6	Conversion of securities	Конвертация ценных бумаг	Құнды қағаздарды айырбастау
7	Currency quotation	Валютная котировка	Валюталық баға белгіленімі
8	Defolt debt	Просроченная задолженность	Мерзімі өткен берешек
9	Deposits at call	Депозит до востребования	Талап етілмелі депозит
10	Galloping inflation	Галопирующая инфляция	Өршімелі инфляция
11	Floating exchange rate	Плавающий обменный курс	Өзгермелі айырбас бағамы
12	Hard currency	Твердая валюта	Тұрақты валюта
13	Interest rate	Процентная ставка	Пайыздық мөлшерлеме
14	Interest risk	Процентный риск	Пайыздық тәуекел
15	Liquidity	Ликвидность	Өтімділік
16	Mint	Монетный двор	Теңге сарайы
17	Non-cash clearing	Безналичный расчет	Қолма-қол ақшасыз есеп айырысу
18	Payment by instalments	Рассрочка уплаты	Бөліп төлеу, мәулеттік төлеу

Ағылшын тілінен қазақ тіліне калька тәсілімен енген қаржы, банк саласына қатысты кірме сөз тіркестері (2-кесте)

№	Ағылшын тілі	Орыс тілі	Қазақ тілі
1	Abstract of account	Выписка по счету	Шот бойынша көшірім
2	Accommodation bills	Дружеские векселя	Достық вексельдер
3	Affiliated person	Аффилированное лицо	Аффилирленген тұлға
4	Bank-client system	Система банк-клиент	Банк-клиент жүйесі
5	Blue chip	Голубая фишка	Көгілдір фишка
6	Convertible securities	Обратимая ценная бумага	Қайтымды құнды қағаз
7	Cost-effectiveness	Затраты-эффективность	Шығын-тиімділік
8	Cross-rate	Кросс-курс	Кросс-бағам
9	Currency corridor	Валютный коридор	Валюталық дәліз
10	Currency basket	Валютная корзина	Валюталық себет
11	Currency equilibrium	Валютное равновесие	Валюталық тепе-теңдік
12	Currency snake	Валютная змея	Валюталық жылан
13	Currency intervention	Валютная интервенция	Валюталық интервенция
14	Currency risk	Валютный риск	Валюталық тәуекел
15	Currency swap	Валютный своп	Валюталық своп
16	Degressive taxation	Дегрессивное обложение	Кереғар салық салу
17	Deposit operations	Депозитные операции	Депозиттік операциялар
18	Deposited bill	Депонированный вексель	Депозиттелген вексель
19	Dealer activity	Дилерская деятельность	Дилерлік қызмет
20	Dividend census	Дивидендная перепись	Дивидендтік санақ
21	Domiciled bill	Домицилированный вексель	Домицильденген вексель
22	Exchange policy	Девизная политика	Девиздік саясат
23	Flexible exchange rate	Гибкий валютный курс	Ікемді валюта бағамы
24	Financial aspect analysis	Анализ финансовых аспектов	Қаржы тұрғыларын талдау
25	Financial pyramid	Финансовая пирамида	Қаржы пирамидасы
26	Forward rate	Курс форвард	Форвард бағам
27	Golden crown	Золотая корона	Алтын тәж
28	«Green» card	«Зеленая» карта	«Жасыл» карта
29	Inflationary expectations	Инфляционные ожидания	Инфляциялық болжам
30	Liquidity trap	Ликвидная ловушка	Өтімділік тұзақ
31	Long-term credit	Долгосрочный кредит	Ұзақмерзімді кредит
32	Medium-term credit	Среднесрочный кредит	Ортамерзімді кредит
33	«Naked» option	«Голый» опцион	«Жалаң» опцион
34	Non-convertible domestic/local currency	Замкнутая валюта	Тұйық/томаға-тұйық валюта

35	On-call account	Онкольный счет	Онколдық шот
36	Open account credit	Кредит по открытому счету	Ашық шот бойынша кредит
37	Off-shore centres	Оффшорные центры	Оффшорлық орталықтар
38	Participation loan	Долевой кредит	Үлестік кредит
39	Payment without accept	Безакцептный платеж	Акцептісіз төлем
40	Plastic card	Пластиковая карта	Пластикалық карта
41	Price umbrella	Зонтик цен	Баға қолшағыры, баға бүркеніші
42	Price formation	Ценообразование	Баға құралымы, баға түзілім
43	Private norm credit	Кредитование по частному нормативу	Жекеше норматив бойынша кредиттеу
44	Renewable credit	Возобновляемый кредит	Жаңармалы кредит
45	Savings programme	Программа сбережений	Жинақ ақша бағдарламасы
46	Self-financing	Самофинансирование	Өзін-өзі қаржыландыру
47	Sliding price	Скользящая цена	Сырғымалы баға
48	Soft currency	Мягкая валюта	Жұмсақ валюта
49	Short-term investments	Краткосрочные инвестиции	Қысқа мерзімді инвестициялар
50	Term-bill, time-bill	Дата-вексель	Вексель-күн
51	Target budgetary funds	Целевые бюджетные фонды	Мақсатты бюджеттік қорлар

Мақалада қарастырылған 51 қаржы, банк терминінің 34-і ағылшын тілінен енген кірме сөздер. Қалған 17-сі француз, неміс, латын, итальян, голланд тілдерінен әр кезеңдерде орыс тіліне қабылданған. Аталған терминдер орыс тіліне қабылдану кезінде біршама өзгерістерге ұшыраған. Негізгі өзгерістер – орыс тілінің фонемалық жүйесіне жат дыбыстарды сол тілдегі дыбыстармен алмастыруы, немесе басқа дыбыстардың қосындысы арқылы берілуі (Мысалы, орыс тілінің дыбыстық жүйесіне тән емес [æ] дыбысының орыс тілінде *e* дыбысына ауысуы; [w] дыбысының *в* дыбысына ауысуы, *ng* [ŋ] дыбысының *ng*-ға ауысуы; орыс тілінің табиғатына жат *j*[dʒ] дыбысының *д, ж* дыбыстарының қосындысы түрінде берілуі (*ағ. a* [æ] > *орыс т. [e]*; *ағ. w*[w] > *орыс в; ng* [ŋ] > *ng; j*[dʒ] > *д+ж*) т.б.). Ал осы кірме терминдердің барлығы дерлік қазақ тілінің сөздік қорына орыс тілінен дайын қалпында енгенін байқау қиындық тудырмайды, яғни термин қазақ тіліне енген кезде қазақ тілінің нормаларына сәйкес еш икемделіп, өзгерместен дәл орыс тіліндегідей қабылданып отырған. Осылайша, кірме терминдердің шығу тегі мен тілімізге қабылдану мәселесін қарастыру барысында қазақ тілінің қаржы, банк саласы терминдерінің басым көпшілігін ағылшын тілінен енген орыс терминологиясындағы терминдер құрайтындығы анықталды және олардың орфографиясы тілімізге дәл орыс тіліндегідей қабылданғандығы фонетикалық талдау негізінде көрсетілді.

Тілімізге ағылшын тілі арқылы енген кірме терминдермен қатар, қаржы, банк саласының бірқатар кірме сөз тіркестері де қарастырылды. Жалпы қарастырған 69 сөз тіркесінің 18-нің, яғни 26%-ның қазақ тілінде баламасы бар (1-кесте). Қалған 51-і, яғни 74%-ы қазақ тіліне калька тәсілі арқылы енген (2-кесте). Бұл жерде ағылшын тіліндегі банк, қаржы саласы сөз тіркестерінің басым көпшілігі қазақ тіліне калька тәсілі арқылы енгенін, ал калькаланған сөз тіркестерінің барлығы дерлік тікелей ағылшын тілінен емес, орыс тілінің ағылшын тілінен калькалаған сөз тіркестерін қазақшаға калькалау арқылы жасалғанын баса айтқан жөн.

Ғылым, технология дамыған сайын мемлекеттер арасындағы ғылыми-мәдени, экономикалық қарым-қатынастар да тығыз байланыста дамып, соған сәйкес тілдер арасындағы сөзталмасу, терминалмасу үдерісі де жалғаса бермек. Бұл – мәдениетаралық, тіларалық байланыстардың ғасырлар бойы жалғасып келе жатқан дәстүрі. Мәселен, шығу тегі латын-грек, француз, ағылшын, неміс тілдерінің сөзі болып келетін көптеген қаржы-банк терминдері қазіргі үнді-еуропа, славян тілдерінде қолданылып жүр.

Тілдер арасындағы өзара терминалмасу бұл табиғи процесс. Қазақ тілі де бұл табиғи үдерістен тыс қалмаған. Алайда, бұдан өзге тілдегі терминдердің бәрін өзгеріссіз қабылдай беру керек деген түсінік туындамауы тиіс. Әр тілде өз табиғатына лайық жаңа атаулар жасалуына да ешкім шек қоя алмайды.

Өзге тілден термин қабылдағанда оларды әр тіл өзінің табиғатына, тілдік нормаларына лайықтап, фоно-морфологиялық заңдылықтарына сәйкестендіріп алуы да ұлт тілі үшін өте маңызды мәселе. Осы тұрғыдан келгенде, қазақ тіліне енген қаржы, банк терминдерінің басым көпшілігі басқа да атаулы сала терминдері сияқты қазақ тіліне орыс тілінен еш өзгеріссіз қабылданып отырған. Бұл термин қабылдаушы қазақ тіліне оның терминқорын қалыптастырудың сыртқы көзі болып келген орыс тілі заңдылықтарының фонетикалық тұрғыдан да, лексика-грамматикалық тұрғыдан да зор ықпал етіп келгенін және бұл дәстүрдің әлі жалғасып келе жатқанын көрсетеді.

ӘДЕБИЕТТЕР:

- [1] Аракин В.Д., История английского языка: Учебное пособие. 2-ое изд. М.: Физматлит, 2003. 272 с.
- [2] Арапова Н.С., Миронова Ю.М. Словарь-попутчик: Малый толково-этимологический словарь иностранных слов. М.: Изд-во МГУ, 1994. 191 с.
- [3] Атрушина Г. Б., Афанасьева О. В., Морозова Н. Н. Лексикология английского языка: Учеб. пособие для студентов. М.: Дрофа, 1999. 288 с.
- [4] Аханов К. Тіл білімінің негіздері / Оқулық. 3-бас. – Алматы: Санат, 1993. 496 б.
- [5] Bielenia-Grajewska Magdalena. Linguistic borrowing in the language of economics // Lexis: E-journal in English lexicology, 2009. P. 107-117.
- [6] Jackson Howard and Ze Amvela Etienne, Words, Meaning and Vocabulary: An introduction to Modern English lexicology. London: Continuum International Publishing Group, 2002. 224 p.
- [7] Қазақ сөздігі: Қазақ тілінің біртөмдік үлкен түсіндірме сөздігі / А.Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты. Құраст. Н.Уәли, Ш.Құрманбайұлы, М.Малбақов, Қ.Күдеринова. Алматы: Дәуір, 2013. 1488 б.
- [8] Қазақша-орысша, орысша-қазақша терминологиялық сөздік: Экономика және қаржы // Жалпы ред. басқ. М.Б. Қасымбеков. Алматы: ҚАЗАқпарат, 2014. 544 б.
- [9] Қазақ тілі терминдерінің салалық ғылыми түсіндірме сөздігі: Экономика және қаржы. Жалпы редакциясын басқарған А.Қ. Құсайынов. Алматы: Мектеп, 2003. 304 б.
- [10] Нұрдыбаева А.Қ. Банк терминдер жүйесінің қалыптасуы // Абылайхан ат. ҚазХҚЭТУ Хабаршысы. Филология сериясы. 2008. №2. 172 – 178 бб.
- [11] Palmgren Kati. Заимствования в русском языке, и в особенности английские заимствования в экономической лексике современного русского языка. 2007. 72 с.
- [12] Секирин В.П. Заимствования в английском языке. Киев: Изд-во Киевского университета, 1964. 152 с.
- [13] Stockwell Robert and Donka Minkova. English Words: History and Structure. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2001. 208 p.
- [14] Токсанбай С. Орысша-қазақша-ағылшынша экономикалық сөздік. – Алматы: Таймас, 2009. 240 б.
- [15] Түребаева А. Гуманитарлық ғылымдар саласындағы англицизмдердің лингвомәдени аспектілері. Қызылорда, 2013. 30 б.
- [16] Thomason Sara G., Language contact: An Introduction. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2001. 310 p.
- [17] Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: в 4-х т./Пер. с нем. О. Н. Трубачев. М.: Астрель, 2003. 4-е изд., Т. 1. 588 с. Т.2. 671 с. Т.3. - 588 с. Т.4. 863 с.
- [18] Черных П.Я. Историко-этимологический словарь современного русского языка. М.: Русский язык, 1999. 3-е издание. Т. 1. 624 с., Т. 2. 560 с.
- [19] Шанский Н.М., Боброва Т.А. Этимологический словарь русского языка. М.: Прозерпина, 1994. 399 с.